

Л. М. Васильєва, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Н. П. Григор'єва, здобувачка вищої освіти групи МГУФЕБз-22 Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Наголошено, що фінансово-економічна безпека є ключовим аспектом успішної діяльності підприємств і економічних систем, оскільки вона сприяє стійкості, ефективності, розвитку і конкурентоспроможності.

Виділено основні аспекти фінансово-економічної безпеки: фінансова стійкість – здатність підприємства або економічної системи утримуватися в економічно вигідному стані, не зазнаючи серйозних фінансових труднощів або нестабільності; економічна стабільність – здатність підприємства або економічної системи зберігати рівновагу в економічних процесах, уникати значних коливань або кризових ситуацій; ризикове управління – розробка та виконання стратегій, процедур і механізмів для виявлення, оцінки та управління ризиками; гнучкість і адаптація – здатність підприємства або економічної системи пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі і швидко реагувати на нові умови, технологічні зміни, зміни попиту на ринку, регуляторні зміни тощо; забезпечення довгострокового розвитку – розвиток та реалізація стратегій, спрямованих на сталі зростання та конкурентоспроможність.

Стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є важливою складовою в загальній системі забезпечення національної безпеки, яка включає включають наступні аспекти: аналіз фінансово-економічних загроз; розвиток фінансової стратегії; фінансовий контроль; мінімізація ризиків; диверсифікація; розробка кризових планів; управління довгостроковими фінансовими цілями; взаємодія з державними органами.

Встановлено, що забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це багатоаспектний процес, який вимагає поєднання стратегічного планування, аналізу, управління ризиками та ефективного управління фінансами. Від успішної реалізації цієї стратегії залежить стійкість та конкурентоспроможність підприємства, що, в свою чергу, має важливе значення для національної економічної безпеки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економічна безпека, стратегія, фінансово-економічна безпека.

L. M. Vasilieva, N. P. Hryhoryeva. Theoretical foundations of the strategy for ensuring the financial and economic security of the enterprise as an ingredient in ensuring national economic security

It was emphasized that financial and economic security is a key aspect of the successful operation of enterprises and economic systems, as it contributes to stability, efficiency, development and competitiveness.

The main aspects of financial and economic security are highlighted: financial stability – the ability of an enterprise or an economic system to maintain itself in an economically profitable state without experiencing serious financial difficulties or instability; economic stability – the ability of an enterprise or economic system to maintain balance in economic processes, to avoid significant fluctuations or crisis situations; risk management – development and implementation of strategies, procedures and mechanisms for identifying, assessing and managing risks; flexibility and adaptation – the ability of an enterprise or economic system to adapt to changes in the external environment and quickly respond to new conditions, technological changes, changes in market demand, regulatory changes, etc.; ensuring long-term development – development and implementation of strategies aimed at sustainable growth and competitiveness.

The strategy of ensuring financial and economic security of the enterprise is an important component in the general system of ensuring national security, which includes the following aspects: analysis of financial and economic threats; development of financial strategy; financial control; risk minimization; diversification; development of crisis plans; management of long-term financial goals; interaction with state bodies.

It was established that ensuring the financial and economic security of the enterprise is a multifaceted process that requires a combination of strategic planning, analysis, risk management and effective financial management. The stability and competitiveness of the enterprise depends on the successful implementation of this strategy, which, in turn, is important for national economic security.

Key words: competitiveness, national economic security, strategy, financial and economic security.

Постановка проблеми. Необхідно відзначити, що забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це багатоаспектний процес, який вимагає поєднання стратегічного планування, аналізу, управління ризиками та ефективного управління фінансами. Від успішної реалізації цієї стратегії залежить стійкість та конкурентоспроможність підприємства, що, в свою чергу, має важливе значення для національної економічної безпеки. Вихідна передумова це те, що стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є важливою складовою в загальній системі забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання щодо стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства як важливої складової в загальній системі забезпечення національної безпеки висвітлено в працях вітчизняних дослідників, а саме: Алексєєв С.Б., Бельтюков С.А., Некрасова Л.А., Вергал К.Ю., Кашуба Я.М., Кіндрацька Г.І., Костюк В., Могилова А. Ю.,Ю Пілявзов Т.М., Скібіцький О.М., Жаворонкова Г. В., Шкінь О.М. та ін. Разом із тим не досить висвітленими залишаються окремі питання, пов'язані з визначення ключових аспектів стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства як складової частини в загальній системі забезпечення національної безпеки.

Метою статті є дослідження теоретичних основ стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства як складової в забезпеченні національної економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Фінансово-економічна безпека є важливим поняттям в контексті діяльності підприємств і економічних систем загалом. Вона відноситься до стану, коли фінансові та економічні ресурси забезпечують стійкість, ефективність і відповідність потребам та цілям підприємства або економічної системи.

Сутність фінансово-економічної безпеки полягає в забезпеченні стійкості фінансових і економічних процесів та систем. Це означає, що підприємство або економічна система мають достатні ресурси для функціонування, розвитку і виконання своїх завдань. Вони здатні впоратися з потенційними загрозами, кризовими ситуаціями і нестабільністю.

Алексєєв С.Б. наголошує, що «економічна безпека це такий стан соціально-економічної системи держави, що стійко розвивається, яка дозволяє гарантовано забезпечувати захист національно-державних інтересів перед зовнішніх і внутрішніх загроз втрати стійкості розвитку» [1].

На думку Шкінь О.М. фінансово-економічна безпека – це стан, коли фінансові та економічні системи функціонують без перешкод, забезпечуючи стійкість, стабільність та ефективність. Вона відображає здатність підприємств і економічних систем впоратися з ризиками, забезпечити захист від потенційних загроз та забезпечити сталість розвитку [10].

Вергал К.Ю. визначає економічну безпеку як «поєднання економічних, політичних та правових умов, яке забезпечує у довгостроковій перспективі виробництво максимальної кількості економічних ресурсів на душу населення ефективним способом» [3].

Значення фінансово-економічної безпеки включає:

1. Стійкість: Фінансово-економічна безпека забезпечує стійкість фінансових і економічних систем [7]. Це означає, що підприємство або економічна система можуть витримати негативні впливи, такі як економічні кризи, зміни на ринку або фінансові труднощі, і продовжувати свою діяльність без серйозних перебоїв.

2. Резерви та захист: Фінансово-економічна безпека передбачає наявність резервних фінансових ресурсів і механізмів захисту. Це дає можливість підприємствам або економічним системам уникнути фінансових труднощів в разі непередбачуваних обставин, таких як природні катастрофи, політичні кризи або економічні зміни.

3. Розвиток і конкурентоспроможність [2]: Фінансово-економічна безпека сприяє розвитку підприємств і економічних систем. Вона забезпечує необхідні ресурси для інновацій, досліджень і розвитку нових ринків. Крім того, вона забезпечує конкурентоспроможність, оскільки підприємства, що мають стабільну фінансову базу, можуть бути більш гнучкими і адаптивними до змін у ринкових умовах.

Основні аспекти фінансово-економічної безпеки включають:

- Фінансова стійкість: Це здатність підприємства або економічної системи утримуватися в економічно вигідному стані, не зазнаючи серйозних фінансових труднощів або нестабільності. Це включає наявність достатнього рівня фінансових ресурсів, здатність врегулювати фінансові зобов'язання, уникати перевантажень з боргами і забезпечити оптимальне фінансове планування.

- Економічна стабільність [4]: Це здатність підприємства або економічної системи зберігати рівновагу в економічних процесах, уникати значних коливань або кризових ситуацій. Це включає стабільність ринків, здатність підприємства підтримувати рентабельність, стабільність виробничих процесів та споживчого попиту.

- Ризикове управління: Розробка та виконання стратегій, процедур і механізмів для виявлення, оцінки та управління ризиками. Це включає ідентифікацію потенційних ризиків, розробку планів недопущення та мінімізації ризиків, а також впровадження механізмів фінансового захисту.

- Гнучкість і адаптація: Здатність підприємства або економічної системи пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі і швидко реагувати на нові умови, технологічні зміни, зміни попиту на ринку, регуляторні зміни тощо.

- Забезпечення довгострокового розвитку [9]: Розвиток та реалізація стратегій, спрямованих на стале зростання та конкурентоспроможність. Це включає інвестиції в дослідження і розвиток, інноваційні проекти, розширення ринків та розвиток нових продуктів і послуг.

Фінансово-економічна безпека – це стан, в якому фінансова та економічна системи країни або організації захищені від зовнішніх та внутрішніх загроз, які можуть загрожувати їх стабільності та функціонуванню. Ця безпека є важливою складовою національної безпеки і має на меті забезпечити стабільний економічний розвиток та благополуччя країни або організації. Фінансово-економічна безпека є ключовим аспектом успішної діяльності підприємств і економічних систем, оскільки вона сприяє стійкості, ефективності, розвитку і конкурентоспроможності.

Формування стратегії підприємства є необхідним для досягнення успіху і стійкого розвитку. Ось кілька причин, чому воно є важливим:

1. Визначення напрямку: Стратегія визначає мету і напрямок розвитку підприємства [8]. Вона визначає, куди підприємство прагне піти і яким чином досягти своїх цілей. Без чіткої стратегії підприємство може блукати без конкретного напрямку і втрачати конкурентну перевагу.

2. Конкурентна перевага: Стратегія допомагає підприємству розробити унікальну пропозицію, що відрізняє його від конкурентів. Вона включає в себе вибір конкурентних стратегій, таких як лідерство за вартістю, диференціація продукту, спрямована на конкретний сегмент ринку. Це допомагає підприємству зайняти сильну позицію на ринку і забезпечити йому стабільність і успіх.

3. Використання ресурсів: Стратегія дозволяє ефективно використовувати ресурси підприємства, включаючи фінансові, людські, матеріальні та інтелектуальні ресурси. Вона допомагає визначити пріоритети, розподілити ресурси відповідно до стратегічних цілей і забезпечити оптимальне використання ресурсів.

4. Адаптація до змін [7]: Стратегія розробляється з урахуванням змін в зовнішньому середовищі, таких як економічні, технологічні, соціальні та політичні зміни. Вона допомагає підприємству адаптуватися до нових умов і змінювати свою стратегію відповідно до потреб і вимог ринку.

5. Мобілізація співробітників: Стратегія є важливим інструментом для мобілізації співробітників навколо спільних цілей і завдань. Вона стимулює командний дух, сприяє співпраці та координації зусиль, що підвищує ефективність і продуктивність організації.

Узагальнюючи, формування стратегії підприємства допомагає створити каркас, на якому будується діяльність підприємства, спрямовує зусилля і ресурси на досягнення визначених цілей і забезпечує стійкість і успіх у конкурентному бізнес-середовищі.

На думку, Моголова А. Ю. «формування стратегії економічної безпеки підприємства – це важливий процес, який допомагає забезпечити стійкість та стабільність підприємства в умовах незалежності від зовнішніх економічних та фінансових факторів» [7].

Стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є важливою складовою в загальній системі забезпечення національної безпеки. Основні теоретичні основи цієї стратегії включають наступні аспекти:

1. Аналіз фінансово-економічних загроз. Прогнозування та визначення фінансових та економічних загроз, які можуть виникнути для підприємства. Це можуть бути зовнішні фактори, такі як зміни на ринку, конкуренція, валютні коливання, або внутрішні проблеми, такі як неефективне управління, фінансовий дисбаланс, борги тощо.

2. Розвиток фінансової стратегії. Розробка фінансової стратегії, яка враховує фінансові цілі підприємства, його ресурси та можливості, а також потенційні ризики. Ця стратегія повинна включати плани щодо фінансового управління, інвестицій, оптимізації витрат і забезпечення ліквідності.

3. Фінансовий контроль. Впровадження системи фінансового контролю, яка дозволяє вчасно виявляти і коригувати відхилення від фінансових планів та нормативів.

4. Мінімізація ризиків. Розробка стратегій мінімізації різних видів ризиків, таких як фінансові ризики (валютні, кредитні, процентні ризики), оперативні ризики, ризики ринкової кон'юнктури тощо.

5. Диверсифікація. Розгляд можливостей для розширення бізнесу та диверсифікації джерел доходів, щоб зменшити залежність від конкретних факторів.

6. Розробка кризових планів. Створення планів дій для реагування на фінансові кризи або негативні події.

7. Управління довгостроковими фінансовими цілями. Формулювання довгострокових стратегічних цілей та планів їх досягнення.

8. Взаємодія з державними органами. Співпраця з урядовими органами та регуляторами для забезпечення відповідності законодавству та нормам регулювання.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це багатоаспектний процес, який вимагає поєднання стратегічного планування, аналізу, управління ризиками та ефективного управління фінансами. Від успішної реалізації цієї стратегії залежить стійкість та конкурентоспроможність підприємства, що, в свою чергу, має важливе значення для національної економічної безпеки.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

1. Стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є важливою складовою в загальній системі забезпечення національної безпеки, яка включає наступні аспекти: аналіз фінансово-економічних загроз; розвиток фінансової стратегії; фінансовий контроль; мінімізація ризиків; диверсифікація; розробка кризових планів; управління довгостроковими фінансовими цілями; взаємодія з державними органами.

2. Встановлено, що забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це багатоаспектний процес, який вимагає поєднання стратегічного планування, аналізу, управління ризиками та ефективного управління фінансами. Від успішної реалізації цієї стратегії залежить стійкість та конкурентоспроможність підприємства, що, в свою чергу, має важливе значення для національної економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв С.Б. Механізм формування та вибору стратегічних цілей торговельної мережі на підставі аналізу її зовнішнього стратегічного потенціалу. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 2. С. 88-95.
2. Бельтюков Є.А., Некрасова Л.А. Конкурентна стратегія підприємства: сутність та формування на основі оцінки рівня конкурентоспроможності. *Економіка: реалії часу*. 2021. №2(12). С. 6-13.
3. Вергал К.Ю. Теоретичні аспекти стратегічного управління підприємством в умовах інтеграції. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2018. № 3. С. 33-40.
4. Кашуба Я.М. Вибір методів та підходів стратегічного управління розвитком підприємництва. *Економіка та держава*. 2014. №9. С. 166-174.
5. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. К.: Знання, 2016. 366 с.
6. Костюк В. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах ринку. *Галицький економічний вісник*. 2019. – Том 58. № 3. С. 115–120.
7. Могилова А. Ю. Концептуальні підходи до визначення стратегії підприємства. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2016. №30, ч. 1. С. 139-144.
8. Пілявоз Т.М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2022. № 4. С. 185-190.
9. Скібіцький О.М., Жаворонкова Г. В. Інноваційна стратегія розвитку України. *Залізничний транспорт України*. 2018. № 3. С. 56–59.
10. Шкінь О.М. Концептуальні засади сучасної парадигми стратегічного управління інноваційною діяльністю. *Економіка та держава*. 2022. № 4. С. 85-86.

References:

1. Alekseev S.B. (2014), “*Mekhanizm formuvannya ta vyboru stratehichnykh tsiley torhovel'noyi merezhi na pidstavi analizu yiyi zovnishn'oho stratehichnoho potentsialu*” [“The mechanism of formation and selection of strategic goals of the trade network based on the analysis of its external strategic potential”], *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky* [Mechanism of economic regulation], vol. 2, pp. 88-95 [Ukraine].
2. Byel'tyukov YE.A., Nekrasova L.A. (2021), “*Konkurentna stratehiya pidpryyemstva: sutnist' ta formuvannya na osnovi otsinky rivnya konkurentospromozhnosti*” [“Competitive strategy of the enterprise: essence and formation based on the assessment of the level of competitiveness”], *Ekonomika: realiyi chasu* [Economy: realities of time], vol. 2(12), pp. 6-13 [Ukraine].
3. Verhal K.YU. (2018), “*Teoretychni aspekty stratehichnoho upravlinnya pidpryyemstvom v umovakh intehtratsiyi*” [“Theoretical aspects of strategic enterprise management in the conditions of integration”], *Naukovyy visnyk Poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli* [Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade], vol. 3, pp. 33-40 [Ukraine].
4. Kashuba Ya.M. (2014), “*Vybir metodiv ta pidkhodiv stratehichnoho upravlinnya rozvytkom pidpryyemnytstva*” [“Selection of methods and approaches of strategic management of entrepreneurship development”], *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], vol. 9, pp. 166-174 [Ukraine].
5. Kindrats'ka H.I. (2016), *Stratehichnyy menedzhment* [Strategic management], Kyiv, Znannya, 366 p. [Ukraine].
6. Kostyuk V. (2019), “*Stratehiya formuvannya konkurentnykh perevah pidpryyemstva v suchasnykh umovakh rynku*” [“The strategy of forming competitive advantages of the enterprise in modern market conditions”], *Halyts'ky ekonomichnyy visnyk* [Galician Economic Bulletin], vol. 3, pp. 115–120 [Ukraine].
7. Mohylova A. Yu. (2016), “*Kontseptual'ni pidkhody do vyznachennya stratehiyi pidpryyemstva*” [“Conceptual approaches to determining the strategy of the enterprise”], *Zbirnyk naukovykh prats' CHDTU* [A collection of scientific papers of ChDTU], vol. 30, pp. 139-144 [Ukraine].
8. Pilyavoz T.M. (2022), “*Innovatsiynyy rozvytok pidpryyemstva yak vazhlyvyi aspekt rozvytku ekonomiky*” [“Innovative development of the enterprise as an important aspect of economic development”], *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative economy], vol. 4, pp. 185-190 [Ukraine].

9. Skibits'kyi O.M., Zhavoronkova H.V. (2018), “*Innovatsiyana stratehiya rozvytku Ukrainy*” [“Innovative strategy for the development of Ukraine”], *Zaliznychnyy transport Ukrainy* [Railway transport of Ukraine], vol. 3, pp. 56–59 [Ukraine].

10. Shkin' O.M. (2022), “*Kontseptual'ni zasady suchasnoyi paradyhmy stratehichnoho upravlinnya innovatsynoyu diyal'nisty*” [“Conceptual foundations of the modern paradigm of strategic management of innovative activities”], *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], vol. 4, pp. 85–86 [Ukraine].